

Sygn. akt III AUa 1957/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Irena Różańska-Dorosz (spr.)

Sędziowie: SSA Monika Kiwiorska-Pająk

SSA Barbara Pauter

Protokolant: Robert Purchalak

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **D. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.**

o umorzenie należności z funduszu alimentacyjnego

na skutek apelacji D. K.

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 15 lipca 2015 r. sygn. akt IX U 1275/15

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu oddalił odwołanie D. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 17 lutego 2015 r. odmawiającej umorzenia należności likwidowanego funduszu alimentacyjnego z tytułu wypłaty świadczeń alimentacyjnych oraz 5% opłaty na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu w łącznej kwocie 18.071,62 zł.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Wnioskodawca D. K., urodzony (...), obciążony był obowiązkiem alimentacyjnym wobec syna S. K., z którego się nie wywiązywał. W związku z powyższym w okresie od lipca 1993 r. do kwietnia 2001 r. świadczenia alimentacyjne wypłacane były z Funduszu Alimentacyjnego. Konsekwencją nie wywiązywania się z obowiązku alimentacyjnego było powstanie zadłużenia wobec likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego w łącznej kwocie 18.071,62 zł.

W dniu 29 grudnia 2014 r. wnioskodawca skierował do organu rentowego wnioski o umorzenie należności likwidowanego Funduszu Alimentacyjnego z tytułu wypłaconych świadczeń, wraz z 5% opłatą na pokrycie kosztów związanych z działalnością funduszu za okres zadłużenia. W uzasadnieniu wniosku wnioskodawca wskazywał, że jego sytuacja materialna jest krytyczna i nie rokuje żadnej poprawy, a jedynie pogorszenie ze względu na stan zdrowia

oraz wykluczenie społeczne. Nie posiada stałego miejsca zamieszkania i utrzymuje się jedynie z prac dorywczych osiągając dochód w wysokości 500-600 zł, nie jest zgłoszony do ubezpieczeń społecznych. W 2008 r. lub w 2009 r. zakupił łakę bez zabudowań o powierzchni 1.15 ha za 12.000 zł, przed jej zakupem pracował za granicą w warsztacie samochodowym zarabiając 1.500 euro. Wnioskodawca ponosi koszt związane z leczeniem z powodu rwy kulszowej obustronnej porażennej w kwocie 130-160 zł oraz dokonuje dobrowolnych wpłat na rzecz dwójki dzieci, syna B. ur. (...) i córki D. ur. (...) w wysokości 300-400 zł. Wnioskodawca nie korzysta z pomocy finansowej z MOPS-u, nie posiada orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, jak również nie posiada żadnych ruchomości posiadających wartość handlową i podlegających zajęciu. Nie figuruje także w Ewidencji Pojazdów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji jako właściciel pojazdu.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie wnioskodawcy nie jest zasadne, bowiem zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j.:Dz.U.2013.1456 ze zm.) w szczególnie uzasadnionych wypadkach związanych z sytuacją zdrowotną i rodzinną osoby, przeciwko której prowadzona jest egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezprawnie pobranych świadczeń z funduszu. Zdaniem Sądu, powyższy przepis art. 68 ustawy ma charakter wyjątkowy i dotyczy osób szczególnie pokrzywdzonych poprzez nagłą zmianę ich sytuacji zdrowotnej czy rodzinnej.

W oparciu o zebrany materiał dowodowy w postaci akt ZUS, zeznań wnioskodawcy Sąd uznał, że w niniejszej sprawie nie zachodzą okoliczności przemawiające za uwzględnieniem wniosku. Sąd Okręgowy uznał, że jakkolwiek wnioskodawca obecnie znajduje się w trudnej sytuacji finansowej i zdrowotnej, to jednak okoliczności te nie stanowią wystarczającej podstawy do zwolnienia go z obowiązku zwrotu długu wobec likwidowanego funduszu alimentacyjnego.

Powyższy wyrok zaskarżył wnioskodawca nie zgadzając się z rozstrzygnięciem zarzucił Sądowi błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku mający wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegający na przyjęciu, że jest on osobą w wieku aktywności zawodowej i może czynić starania o uzyskanie stałej pracy zarobkowej, z czym się nie zgadza bo nie uwzględniono faktu, iż cierpi na dolegliwości kręgosłupa, dyskopatię oraz rwę kulszową obustronną porażenną, którą aktualnie leczy bez pomocy lekarskiej. Podkreślał w uzasadnieniu apelacji, że okoliczność skazania wyrokiem karnym, choroba kręgosłupa i niemłody wiek wręcz uniemożliwia mu znalezienie stałego zatrudnienia.

Wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonego wyroku oraz zwolnienia go z kosztów sądowych, bowiem nie jest w stanie ponieść ich bez uszczerbku koniecznego utrzymania.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja wnioskodawcy jest bezzasadna.

Podstawę rozstrzygnięcia w sprawie stanowi art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j.:Dz.U.2013.1456 ze zm.), w myśl którego, w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną osoby, przeciwko której prowadzona jest egzekucja alimentów, lub osoby zobowiązanej do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu, likwidator może umorzyć, rozłożyć na raty lub odroczyć termin płatności należności likwidowanego funduszu z tytułu wypłaconych lub bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu. Od decyzji likwidatora, w sprawach określonych w ust. 1, przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, w terminie i według zasad określonych w przepisach k.p.c. dotyczących spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (ust. 3).

Podkreślić należy, że zasadą jest egzekwowanie należności od dłużników alimentacyjnych, natomiast umorzenie należności może nastąpić tylko w szczególnie uzasadnionych wypadkach. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010 r., I UK 270/09, Lex nr 585729, "szczególnie uzasadnione przypadki" związane z sytuacją zdrowotną lub rodzinną zobowiązanego to sytuacje nadzwyczajne (wyjątkowe), powstałe w wyniku wypadku losowego, a w każdym

razie istniejące niezależnie od zobowiązanego, w następstwie których jego sytuacja ulegnie takiemu pogorszeniu, że nie jest on w stanie na bieżąco spłacać swoich należności, a nadto nie ma perspektywy poprawy i zmiany tej sytuacji.

Wystąpienie szczególnie uzasadnionych przypadków związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną wymaga każdorazowej oceny Sądu rozpoznającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego. Katalog okoliczności związanych z sytuacją rodzinną nie został określony w przepisach, niewątpliwie jednak można tu wskazać liczebność rodziny pozostającej na utrzymaniu zobowiązanego do zwrotu świadczeń, brak majątku, z którego możliwe byłoby dochodzenie od osoby zobowiązanej zwrotu świadczeń, ustalenie, że w przypadku zwrotu świadczeń osoba zobowiązana lub osoby pozostające na jej utrzymaniu zostałyby pozbawione niezbędnych środków utrzymania, wiek osoby zobowiązanej, czy zdarzenia losowe (kradzież, wypadek, pożar, powódź, inne klęski żywiołowe itp.) powodujące szczególne trudności w sytuacji materialnej osoby zobowiązanej.

Zaistnienie jednej lub kilku z powyższych sytuacji nie będzie oznaczać automatycznego zastosowania art. 68 ust. 1. Sąd rozpoznający odwołanie ma bowiem prawo do swobodnej oceny wszystkich okoliczności. W ocenie Sądu Apelacyjnego przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe jest wystarczające dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd I instancji prawidłowo zinterpretował i zastosował przepis art. 68 ustawy o świadczeniach rodzinnych. Oceny tej nie jest w stanie podważyć wywiedziona przez wnioskodawcę apelacja stanowiąca jedynie nieuzasadnioną polemikę z prawidłowym rozstrzygnięciem.

Wnioskodawca pomija okoliczność, że konieczność spłaty jego zadłużenia w funduszu alimentacyjnym jest konsekwencją wieloletniego niewywiązywania się przez niego z obowiązku alimentacyjnego względem swojego dziecka. Z przepisu art. 133 § 1 k.r.o. wynika zaś, że rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie. Obowiązek alimentacyjny mieści się w katalogu obowiązków troszczenia się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka nałożonych na rodziców w art. 96 § 1 k.r.o. Trudna sytuacja materialna i życiowa rodziców nie zwalnia ich od obowiązku świadczenia na potrzeby dzieci. Rodzice obowiązani są dzielić się z dziećmi nawet bardzo szczupłymi dochodami (wyrok SN z dnia 24 marca 2000 r., I CKN 1538/99, Lex nr 51629).

Zasadnie zatem wskazał Sąd Okręgowy, że choć rzeczywiście wnioskodawca znajduje się obecnie w trudnej sytuacji finansowej i zdrowotnej, to jednak nie jest ona na tyle krytyczna, by uzasadniała umorzenie wobec niego należności na rzecz funduszu alimentacyjnego. Przy tej ocenie należy mieć bowiem na względzie fakt, że z obowiązku łożenia na swojego syna wnioskodawca nie wywiązywał się przez szereg lat. W okresie, kiedy z racji wieku i stanu zdrowia, miał duże szanse na znalezienie zatrudnienia, które umożliwiłoby partycypowanie w jego utrzymaniu, wnioskodawca nie podejmował żadnych starań, nakierowanych na takie zorganizowanie życia i znalezienie źródła utrzymania, by zadośćuczynić temu obowiązkowi. W konsekwencji zaś przyjęcia przez wnioskodawcę biernej postawy jego zadłużenie wobec funduszu rosło. Te okoliczności natomiast są bardzo istotne dla obecnej oceny żądania wnioskodawcy, który podnosi, że ze względu na swój stan zdrowia nie jest w stanie spłacać zaległości. W odniesieniu do tej kwestii również należy podzielić pogląd Sądu Okręgowego, że problemy zdrowotne związane z przebytą rwą kulszową obustronną porażenną, dolegliwościami kręgosłupa i dyskopatią, nie są równoznaczne z niezdolnością do podjęcia jakiegokolwiek zatrudnienia. Zauważyć bowiem należy, że wnioskodawca do tej pory nie podejmował na tyle intensywnego i ingerującego w organizm leczenia, które uzasadniałoby przyjęcie tezy o braku możliwości świadczenia pracy z przyczyn zdrowotnych.

Z drugiej strony Sąd Apelacyjny miał również na uwadze, że wszystkie okoliczności, które zostały przedstawione przez skarżącego nie należały do tego typu zdarzeń losowych, w następstwie których sytuacja wnioskodawcy uległaby takiemu pogorszeniu, że nie byłby w stanie spłacać swoich należności, a nadto nie miałby perspektyw poprawy i zmiany tej sytuacji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego szczególny nacisk położony został właśnie na brak perspektyw poprawy: nie można więc na równi traktować zobowiązanym, u których występują tylko przejściowe trudności w regulowaniu długu alimentacyjnego ze zobowiązanymi, którzy bezpowrotnie utracili zdolność jakiegokolwiek zarobkowania i nie posiadają żadnego majątku i dochodów (por. wyroki SN z dnia 24 lutego 2012 r., II UK 133/11, Lex nr 1168184; z dnia 6 sierpnia 2008 r., II UK 359/07, OSNP 2010/1-2/18 oraz z 3 lutego 2010 r., I UK 270/09, Lex nr

585729). Jeżeli zatem zobowiązany zamierza w ogóle uchylić się od odpowiedzialności poprzez umorzenie płatności, to wskazane przesłanki powinny wystąpić w wymiarze szczególnym, skutkującym pełną i trwałą niewydolnością zobowiązaniową (wyrok SA w Szczecinie z dnia 28 września 2010 r., III AUA 449/10, OSASz 2011/3/137).

Sąd Apelacyjny ponownie podkreśla, że przesłanki umorzenia należności na rzecz funduszu alimentacyjnego nie wyczerpuje sam fakt, że zadłużenie jest większe, niż możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego do alimentacji. Trudna sytuacja materialna i zdrowotna jest bowiem okolicznością dotyczącą wszystkich dłużników alimentacyjnych, gdyż uruchomienie funduszu alimentacyjnego następuje tylko wówczas, gdy dłużnik nie ma majątku ani dochodów podlegających egzekucji. Nie powinno budzić wątpliwości, że nie można stawiać znaku równości pomiędzy sytuacją osoby, u której przejściowo wystąpiła niemożność całkowitego lub częściowego regulowania zaległości alimentacyjnych oraz osoby, która bezpowrotnie utraciła zdolność jakiegokolwiek zarobkowania i nie posiada żadnego majątku ani dochodów. Pierwszy z wymienionych przypadków może uzasadniać co najwyżej odroczenie terminu płatności należności lub rozłożenie jej na raty i to niezależnie od wyboru przez osobę obciążoną zaległościami alimentacyjnymi ulgi polegającej na umorzeniu należności i złożenia przez nią wniosku w tym zakresie. W takiej sytuacji uwzględnienie wniosku i zwolnienie z długu alimentacyjnego prowadziłoby do nieuzasadnionego poszerzenia możliwości korzystania z umorzenia należności kosztem uszczuplenia środków z funduszu ubezpieczeń społecznych przez osoby, których sytuacja w dającej się przewidzieć perspektywie może ulec poprawie na tyle, że będą one w stanie regulować zaległości alimentacyjne.

Wbrew zarzutowi podniesionemu w uzasadnieniu apelacji dotyczącego nie zbadania wszystkich okoliczności sprawy, a w szczególności przyjęcia, iż prowadzona jest skuteczna egzekucja z przysługującego wnioskodawcy wynagrodzenia za pracę to zauważyć należy, że nie jest to ustalenie Sądu, lecz przytoczenie stanowiska organu rentowego zawartego w odpowiedzi na odwołanie.

Z uwagi na powyższe, pominięcie wskazanych wyżej okoliczności i umorzenie należności wobec funduszu pozwoliłoby jedynie wnioskodawcy na uniknięcie obowiązku alimentacyjnego, jaki na nim ciążył na podstawie przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz byłoby w konsekwencji premiowaniem biernej postawy wnioskodawcy, który przez lata nie wykazywał żadnych starań, by chociażby w części spłacić swoje zobowiązania.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., oddalił apelację wnioskodawcy jako bezzasadną.

SSA Monika Kiwiorska-Pająk SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Barbara Pauter

R.S.